

Regeringens proposition 2016/17:96

Utvidgning av Tivedens nationalpark

Prop.
2016/17:96

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 26 januari 2017

Stefan Löfven

Karolina Skog
(Miljö- och energidepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner att Tivedens nationalpark utvidgas med områden som angränsar till parken. Utvidgningen innebär att nationalparkens areal ökas från 1 352 hektar till 2 030 hektar. Genom utvidgningen tillförs nationalparken väl dokumenterade, höga kvaliteter i form av stora naturskogslika områden, värdefulla våtmarker, särskilda block- och urbergsdominerade geologiska formationer och en stor sjö. Utvidgningen innebär ett ytterligare steg i uppbyggnaden av det ekologiska nätverk av skyddade områden som bidrar till bevarandet av den biologiska mångfalden. Syftet med den utvidgade nationalparken är att bevara ett sammanhängande skogs-, sjö- och sprickdalslandskap i väsentligen orört skick där skogen ska få utvecklas mot urskog. Genom utvidgningen skapas nya, förbättrade möjligheter att ta emot besökare och till goda naturupplevelser i nationalparken till gagn för det rörliga friluftslivet och natur- och kulturbaserad turism.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Ärendet och dess beredning	4
3	Nationalparkernas betydelse	4
4	Tivedens nationalpark	6
5	Nationalparken bör utvidgas	7
6	Frågor om EU:s naturvårdsdirektiv och om selektiv jakt på varg	17
7	Konsekvenser	18
Bilaga 1	Förteckning över remissinstanserna	20
Bilaga 2	Karta över utvidgade Tivedens nationalpark	21
Bilaga 3	Livsmiljötyper i Tivedens nationalpark	22
Bilaga 4	Fågelarter i Tivedens nationalpark	23
Bilaga 5	Fridlysta eller rödlistade arter i Tivedens nationalpark	24
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 januari 2017	27

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att Tivedens nationalpark utvidgas med angivna mark- och vattenområden intill den befintliga parken (avsnitt 5).

2 Ärendet och dess beredning

Naturvårdsverket har i en skrivelse till regeringen den 31 augusti 2016 föreslagit en utvidgning av Tivedens nationalpark. Nationalparken ligger i Laxå kommun i södra Örebro län och Karlsborgs kommun i norra delen av Västra Götalands län, cirka 30 kilometer sydost om Laxå och cirka 20 kilometer nordväst om Karlsborg.

Förslaget till utvidgning följer Naturvårdsverkets nationalparksplan från 2008 och dess genomförandeplan för 2015–2020. All mark som omfattas av utvidgningen ägs av staten.

Naturvårdsverket har haft huvudansvaret för arbetet med att ta fram förslaget till utvidgning av Tivedens nationalpark. Representanter från Naturvårdsverket och länsstyrelserna i Örebro och Västra Götalands län har medverkat i en styrgrupp och i en arbetsgrupp för nationalparkens utvidgning. Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Örebro län har sedan 2013 arbetat med att ta fram underlag för utvidgningen och förankra förslagen. Ett Naturvårdsråd inrättades av Länsstyrelsen i Örebro län hösten 2013 med syftet att skapa ett forum för dialog i frågor om Tivedens nationalpark.

Naturvårdsverket har remissbehandlat förslaget till utvidgning, inklusive förslag till nationalparksföreskrifter och skötselplan (Naturvårdsverkets dnr NV-08544-12). En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*. Skrivelsen och remissvaren finns tillgängliga i Miljö- och energidepartementet (dnr M2016/02077/Nm).

Regeringen aviserade utvidgningsförslaget i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utgiftsområde 20).

Riksdagen har lämnat två tillkännagivanden som rör frågor om naturskydd och artskydd – det ena avser EU:s naturvårdsdirektiv och det andra avser selektiv jakt på varg (bet. 2014/15:MJU12, punkt 4 och 5, rskr. 104/15:182). Regeringen redovisar behandlingen av tillkännagivandena i avsnitt 6.

3 Nationalparkernas betydelse

Enligt miljöbalken kan skyddet för särskilt värdefulla naturområden säkerställas genom att de avsätts som nationalpark eller naturreservat. För att bevara ett större sammanhängande område av en viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd, eller i väsentligt oförändrat skick, kan ett mark- eller vattenområde som tillhör staten avsättas till nationalpark.

Sveriges nationalparker är unika områden som kan ge starka naturupplevelser. Nationalparkerna har betydelse både som skyddade naturlandskap med höga naturvärden och besöksmål för allmänheten. De har även stor ekonomisk betydelse för besöksnäringen och regional tillväxt och är turistattraktioner av internationell betydelse.

Bevarande av den biologiska mångfalden är en hörnsten i miljöpolitiken. För att nå flera av miljö kvalitetsmålen krävs fortsatta satsningar på arbetet att skydda och hållbart nyttja den biologiska mångfalden. Den biologiska mångfalden är en förutsättning för allt liv på jorden och utgör basen för de ekosystemtjänster som är nödvändiga för mänsklighetens existens. Resonemanget utvecklas i 2010 års miljömålsproposition Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155).

Frågan om hur Sverige bör leva upp till etappmålet om skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden och hur nationella och internationella mål för biologisk mångfald ska uppfyllas vidareutvecklas i propositionen En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141, bet. 2013/14:MJU27, rskr. 2013/14:359). Skydd eller annat bevarande av områden som har särskild betydelse för biologisk mångfald och ekosystemtjänster är av central betydelse.

Åtgärder för att utveckla arbetet med skydd av naturområden har tidigare redovisats i propositionen Hållbart skydd av naturområden (prop. 2008/09:214, bet. 2009/10:MJU9, rskr. 2009/10:28).

Betydelsen av nationalparker och andra skyddade områden för friluftslivet redovisades i propositionen Framtidens friluftsliv (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:237 och 238). Det övergripande målet för friluftslivspolitiken, som riksdagen fastställt, har vidareutvecklats till tio mätbara mål. De målen redovisades i skrivelsen Mål för friluftslivet (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278).

Nationalparker och friluftslivet

Ett av friluftslivspolitikens mål rör skyddade områden som nationalparker, naturreservat och kulturresevat. De är en resurs för friluftslivet.

Ett annat mål för friluftslivspolitiken är att bidra till en hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt i alla delar av landet. Detta innebär bl.a. att friluftsliv liksom natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt. De naturupplevelser som erbjuds besökarna bör kännetecknas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

I syfte att ta bort omotiverade hinder för främst friluftsliv och naturism i nationalparkerna har Naturvårdsverket gjort en översyn av nationalparkernas föreskrifter. Översynen gjordes 2012 på regeringens uppdrag och i samråd med berörda länsstyrelser. De reviderade föreskrifterna har redovisats till Miljödepartementet (dnr M2014/01489/Nm). Föreskrifterna för flera nationalparker, bland dem Tiveden, omfattades inte av översynen på grund av att de inte innehåller något förbud mot kommersiell verksamhet.

Naturvårdsverket har också tagit fram en vägledning för organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur (rapport 6686).

Skyddade områden ska vara tillgängliga för alla. Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Handisam (numera Myndigheten för delaktighet) har tagit fram en handbok för planering och genomförande av tillgänglighetsåtgärder i skyddade områden. Handboken har titeln Tillgängliga natur- och kulturområden (NV, RAÄ och Handisam, rapport 6562).

Med miljöbalkens införande i slutet av 1990-talet tog Naturvårdsverket fram kriterier som bör uppfyllas vid såväl bildandet av nya som utvidgningar av nationalparker. Dessa bedömningsgrunder baseras på internationella kriterier som Internationella naturvårdsunionen (IUCN) har beslutat och som anger att nationalparker i sina huvuddrag ska utgöras av naturlandskap eller nära naturliga landskap och att dess kärna och areella huvuddel ska utgöras av natur med ursprunglig karaktär. Äldre spår av kulturpåverkan förekommer dock normalt liksom areellt marginella delar med bibehållen påverkan, som till exempel odlingsmarker.

4 Tivedens nationalpark

Det finns i dag 29 nationalparker i Sverige varav många bildades i början av 1900-talet. Tiveden, som blev Sveriges tjugoförsta nationalpark, bildades 1983 för dess egenskap av att vara riksintresseområde för såväl naturvård som för friluftsliv inom den fysiska riksplaneringen. Syftet var ”att bevara ett sammanhängande skogs-, sjö- och sprickdalslandskap i väsentligen orört skick där skogen ska få utvecklas mot urskog”.

Parken omfattar ett område på 1 352 hektar och är av riksintresse för såväl naturvård som friluftsliv. Utgångspunkterna för bildandet var områdets storlek och dess sammanhängande obebyggda skogsmark. Skogsbrukets påverkan över stora delar antogs då ge området måttliga eller låga värden från biologisk synpunkt men det kompensades av dess höga värden för friluftslivet, särskilt upplevelsevärden.

Parken har ett centralt läge i en tätbefolkad del av Sverige. Många människor kan lätt nå parken. På grund av det centrala läget var Tiveden ett av de 25 primära rekreationsområden som riksdagen pekade ut på 1970-talet. Tivedens nationalpark har i dag mellan 75 000 och 120 000 besökare årligen. Parken har alltså stor betydelse för det rörliga friluftslivet och naturturismen.

Fem år efter parkens bildande visade en särskild utredning av områdets naturvärden att de biologiska värdena hade underskattats. Senare har dessutom kompletterande naturinventeringar gett nya kunskaper. Det nuvarande kunskapsläget visar på mycket höga naturvärden som delvis är unika för Sverige. Med sina fragment av naturskog och stora områden med naturskogslika förhållanden är parken ett unikt landskapsavsnitt i en del av Sverige som i övrigt är kraftigt omvandlat av modernt skogsbruk. Området hyser trots den naturligt näringsfattiga berggrunden en rik flora och fauna med värdefulla förekomster av hotade och sällsynta arter.

5 Nationalparken bör utvidgas

Regeringens förslag: Tivedens nationalpark utvidgas med mark- och vattenområden enligt det som framgår av kartan i *bilaga 2*.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser, bl.a. *Karlsborgs* och *Laxå kommuner*, *länsstyrelserna i Västra Götalands och Örebro län*, *Region Örebro län*, *Försvarsmakten*, *Statens Fastighetsverk*, *Havs- och vattenmyndigheten*, *Skogsstyrelsen*, *Transportstyrelsen* och *Friluftsfrämjandet*, tillstyrker eller har inte något att invända mot utvidgningen.

Några remissinstanser vill ha en annan gränsdragning av parken och flera remissinstanser har haft synpunkter på hur syftet med parken ska säkerställas genom föreskrifter och skötselplan. I flera remissvar, bl.a. från *Laxå kommun*, framförs att gränsen bör ytterligare utvidgas i söder.

Skälen för regeringens förslag

I Naturvårdsverkets nationalparksplan från 1989 redovisas flera stora områden i landet som med hänsyn till sina naturvärden bör ingå i ett riksomfattande system av nationalparker. I den reviderade nationalparksplanen från 2008 föreslås att sex nationalparker ska utvidgas och tretton nya bildas. Tivedens nationalpark föreslogs bli utvidgad till att omfatta ytterligare mark- och vattenområden intill nationalparken. Förslaget har fått stort stöd.

Det område som omfattas av förslaget är 678 hektar stort och ägs av staten (Naturvårdsverket). Det är därför möjligt att utöka parkens areal från 1 352 hektar till 2 030 hektar. Den utvidgade parken omfattar fastigheterna *Kvarnsjöbacken 1:4* i *Laxå kommun* och *Igelbäcken 1:9* i *Karlsborgs kommun*. Nationalparken förvaltas av Länsstyrelsen i Örebro län. Förvaltningen sker i samråd med Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Utvidgningen ökar parkens naturvärden

Genom att utvidga parken tillförs den väl dokumenterade, höga kvaliteter i form av större naturskogslika områden, värdefulla våtmarker, särskilda block- och urbergsdominerade geologiska formationer och en större sjö. Området hyser ett stort antal rödlistade och fridlysta arter. Denna betydande förstärkning av parkens yta ökar väsentligt området långsiktiga bevarandebiologiska förutsättningar. Utvidgningen innebär ett ytterligare steg i uppbyggnaden av landets ekologiska nätverk av skyddade områden som bidrar till bevarandet av den biologiska mångfalden.

Utvidgningen gynnar friluftslivet och turismen

Genom att utvidga parken skapas nya, förbättrade möjligheter att ta emot besökare och möjligheter till goda naturupplevelser i parken, till förmån för det rörliga friluftslivet och natur- och kulturbaserad turism. Därige-

Prop. 2016/17:96 nom säkras viktiga ekosystemtjänster. Nationalparkens besökare erbjuds enastående rekreationsvärden.

Antalet besökare har ökat kraftigt sedan parken bildades 1983. Utvidgningen ökar påtagligt kapaciteten för att ta emot besökarna – såväl besökare som fordrar lättillgänglig natur som de som söker avskildhet i mer svårtillgänglig terräng.

Sammantaget innebär utvidgningen sådana väsentligt höjda värden av Tiveden som nationalpark och som ett representativt område för sprickdalslandskapet i det sydsvenska barrskogs- och myrlandskapet att utvidgningen är väl motiverad.

Den utvidgade parkens storlek

Utvidgningen om 678 hektar omfattar våtmark och skog runt den största sjön Stora Trehörningen samt betydande arealer äldre skog öster om den nuvarande nationalparksgränsen. Den ursprungliga arealen utökas med cirka 50 procent.

Den utvidgade parken omfattar en areal av 2 030 hektar, varav 1 800 hektar utgör land och 230 hektar sötvatten (sjöar och vattendrag). Huvuddelen av landarealen består av skogsmark, där tallskog utgör 680 hektar, granskog 543 hektar, barrblandskog 270 hektar och barrsumpskog 142 hektar. I den utvidgade parken finns 117 hektar hällmarker och 48 hektar våtmarker.

Parkens syften och föreskrifter för att säkerställa syftena

Parken bildades för att bevara ett sammanhängande skogs-, sjö- och sprickdalslandskap i väsentligen orört skick där skogen ska få utvecklas mot urskog. Utvidgningen har samma bevarandesyfte. Nationalparkens föreskrifter kommer dock att behöva ändras för att bli mer ändamålsenliga med hänsyn till såväl bevarandesyftet som områdets värden för besökare.

Syftet uppnås genom att säkerställa områdets kvaliteter som vildmark och besökarnas upplevelser av stillhet och orördhet. Allmänhetens möjligheter att uppleva parkens natur bör underlättas på ändamålsenligt sätt. Området förvaltas genom fri utveckling och naturvårdsbränning. Skogsbruk och exploaterande verksamheter eller skadegörelse på mark och vegetation kommer inte att tillåtas.

Pågående och nyttillkommande verksamheter kommer att regleras i föreskrifter för nationalparken och dess skötselplan. Naturvårdsverket genomför regleringsarbetet i dialog med berörda intressenter. Hänsyn kommer att tas till remissinstansernas synpunkter på regleringen.

Naturtyper och arter

Hela den nuvarande nationalparken omfattas av Natura 2000, dvs. ingår i det europeiska nätverket av särskilda skyddade områden enligt EU:s art- och habitatdirektiv (rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter). Eftersom parken ligger i två län är det fråga om två Natura 2000-områden – ”Tivedens nationalpark (västra)” (områdeskod SE0240001) är 962,3 hektar i Örebro län och ”Tiveden” (områdeskod SE0540075) är 388,6 hektar i Västra Götalands län.

Naturvårdsverket har föreslagit att även utvidgningen ska ingå i Natura 2000.

Att ett område ingår i Natura 2000 betyder att det har sådana naturtyper, eller hyser sådana livsmiljöer för arter, med ett så stort europeiskt bevarandevärde att området ska skyddas enligt det s.k. Natura 2000-regelverket. EU:s Natura 2000-regler finns i art- och habitatdirektivet, som i sin tur kopplar till EU:s fågeldirektiv (rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar). Enligt Natura 2000-reglerna ska ett Natura 2000-område bevaras, skötas och förvaltas och nödvändiga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att de livsmiljöer och arter som föranlett att området ingår i Natura 2000-nätverket upprätthåller en gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska region som området ingår i. Natura 2000-områdena och Natura 2000-reglerna är alltså verktyg för att åstadkomma och upprätthålla en sådan bevarandestatus. EU-reglerna genomförs i svensk rätt bland annat med förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. och artskyddsförordningen (2007:845). I *bilaga 3* redovisas de livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet som finns i den utvidgade nationalparken. I *bilaga 4* redovisas de fågelarter enligt fågeldirektivet som finns i den utvidgade parken.

I *bilaga 5* redovisas de rödlistade eller fridlysta arter inom Tivedens nationalpark som registrerats från och med 1983. Sammantaget finns hittills uppgifter om 48 sådana arter. Av dem anses – enligt 2015 års rödlista – 37 missgynnade, 8 sårbara, 2 starkt hotade och 1 regionalt utrotad. De flesta är skalbaggar (28 arter). De övriga är fåglar (5 arter), lavar (5 arter), kärlväxter (4 arter), mossor (4 arter) och storsvampar (2 arter).

Naturförhållanden och geologi

Tivedenområdet utgörs av ett ursprungligen vidsträckt skogsområde mellan Vänern och Vättern, i utkanten av centralbygder i Götaland och Svealand. Tivedens nationalpark utgörs av ett sammanhängande skogs-, sjö- och sprickdalslandskap i väsentligen orört skick där skogen ska få utvecklas mot urskog. Nationalparkens höga kvaliteter består i större naturskogslika områden, värdefulla våtmarker, särskilda block- och urbergsdominerade geologiska formationer och en större sjö.

Det höjdområde som nationalparken är belägen på utvecklades i samband med de kraftiga förkastningar som inträffade när gravsänkorna för sjöarna Unden och Vättern bildades för 1 400–900 miljoner år sedan. Parkens högsta punkt ligger strax väster om Svartsjön i Storesjöområdet och når 235 meter över havet.

Fyra större sprickdalar i nord-sydlig riktning genomtvärs parken. En löper från Stora Trehörningen ned mot gården Mon. Den s.k. Lönndalen löper i nord-sydlig riktning ungefär i länsgränsen. En tredje utgör den s.k. Tivedsdalen i öster. Den fjärde större sprickdalen, Tarmlångsdalen, som endast berör parkens västra delar löper från sjön Tarmlången söderut till Stora Trehörningen vid Vitsand och fortsätter söderut genom Lilla Trehörningen. Dessutom går ett stort antal mindre sprickdalar i andra riktningar och på olika höjdnivåer. I botten av dessa sprickdalar finner man ofta stora blockanhopningar. Parken är därför ett utmärkt exempel på ett sprickdalslandskap med tydligt lineament (långa raka frakturer).

I parken finns tydliga spår efter inlandsisens inverkan för cirka 11 000 år sedan. Stora mängder vackert formade rundhällar ger karaktär åt bergen. På sina ställen finns det rikligt med stora flyttblock. Vissa har fått individualitet och egennamn, exempelvis Junker Jägares sten, som ligger strax norr om Vitsand. Påfallande stora mängder mycket stora block finns i några sprickdalar, vilket är ett av de särdrag som gjort parken beryktad. Jättegytor finns på några ställen.

Lagret av moräner och andra lösa jordarter är mycket tunt och andelen berg i dagen är stort. Vid Vitsand finns ett mindre område med sandiga jordar som bidragit till bildandet av den långgrundna och badvänliga sandstranden utmed Stora Trehörningen öster om Uvan. Torvjordar är vanliga i sänkor och längs de mindre sjöarnas stränder.

Nationalparkens berggrund, som ligger inom zonen med Värmland-Smålands-granit, präglas av en näringsfattig, s.k. ögonförande granit, där graniten innehåller kristallklumpar, ”ögon”. Graniten bildades för cirka 1 800 miljoner år sedan under den bergskedjebildande process som deformerade och omvandlade berggrunden i sydvästra Sverige och södra Norge. Berggrund som avviker från graniten är mycket sparsamt förekommande och omfattar endast små arealer. Trakten mellan sjöarna Unden och Vättern är kända för sin varierande och ovanliga berggrund, t.ex. de manganhaltiga skiffarna i Bölet och grönstenar utmed Undens östsida. Runt de begränsade förekomsterna av näringsrik berggrund (basiska vulkaniter) är floran märkbart påverkad, t.ex. nordväst om Stora Slät mossen utmed Tivedsdalsvägen. Kalkkörtlar (mylonit) finns i berget i en ravin 600 meter söder om Lilla Djupsjön samt ganska frekvent väster och sydväst om Skallåsen. Vid Trollkyrkobergen finns en mindre diabasförekomst med viss inverkan på floran.

Området mellan Väneren och norra Vättern har ett klimat som är generellt gynnat av läget mellan de stora vattenmassorna. Klimatet i nationalparken är dock genom sitt höjdläge bistrare och avviker starkt från det som råder vid Vättern på bara en halvmils avstånd. Snön ligger kvar minst 14 dagar längre än runt Vättern och Unden. Parkens sommartemperaturer är sannolikt lägre än omgivningarnas och nederbördsmängderna större. Årsmedelnederbörden är omkring 750 millimeter.

Naturtyper och växtliv

Nationalparkens naturtyper är starkt präglade av den magra berggrunden, det tunna jordlagret och sprickdalsterrängen. Växtsamhällen som är typiska på mer sura och magra marker är rikligt företrädda och välutvecklade. De lösa jordlagren saknas i stora delar av parken och där dominerar hållmarker. Den starkt brutna terrängen med djupa sprickdalar skapar stark variation och ett nät av bergväggar och smala sumpskogar som löper i olika riktningar och på olika nivåer mellan bergknallarna. De smala sumpskogsstråken är ofta avbrutna av ett stort antal oligotrofa (näringsfattiga) tjärnar, mindre sjöar och några mossar. De dominerande vegetationstyperna består av skarpa och torra tallskogar, friska barrblandskogar, sumpskogar av såväl gran och tall samt näringsfattiga (oligotrofa eller dystrofa) sjötyper. Tallmossar är inte ovanliga. Fattigkärr förekommer främst intill tjärnarna men finns också i några av sprickdalarna. I parken finns stora ytor träd- och fältskiktsslösa marker. Framför allt rör

det sig om hållmarker täckta av mossor och renlavar samt moss- och lavklädda bergväggar i olika lutningar och sluttningar.

Hållmarkstallskog är en av parkens mest framträdande naturtyper, kännetecknad av runda granithällar med vita renlavsmattor som kontrasterar mot den mörka barrskogen. Särskilt stora ytor av hållmarkstallskog finns i Stenkällaområdet, på bergen norr om Metesjön och vid Trollkyrkosjön och på Trollkyrkobergen. På sina ställen är tallarna gamla, mellan 200 och 300 år. Den dominerande skogstypen, minst 1 000 hektar, är tallskog av lingonristyp. Fältskiktet är ganska glest med arter som lingon och ljung. Den ytmässigt näst vanligaste skogstypen är granskog av blåbärsristyp som förekommer både i nästan helt grandominerade bestånd och i bestånd med större inslag av tall på vanligen på lite torrare mark. Tydligast återfinns den i sluttningar och dalbottnar samt på marker med djupare jordlager. Inslaget av lövträd, framför allt björk och asp, är bitvis relativt stort. Örtrikare typer av frisk barrskog finns i mer näringsrika lägen i vissa sprickdalsbottnar, oftast där basisk vulkanit tränger fram i graniten. På dessa platser växer mer näringskrävande växter som blåsippa, vit-sippa och hassel. Barrsumpskogar är mycket varierande och rikligt förekommande. Gransumpskogar av ristyp är frekventa men täcker sällan större sammanhängande ytor. På några platser i sumpskogarna tar lövet över dominansen. Björkdominerade sumpskogar förekommer endast som små fragment i kanter av grandominerade sumpskogar. Trädklädda mossar med tall är relativt vanliga i parken men är på grund av topografien genomgående relativt små till ytan. Öppna mossar är mycket fåtaliga och små. Bland sumpskogarna finns bl.a. trädklädda kärr med tall och av fattig vitmosstyp förekommer sparsamt. Öppna kärr av fattigtyp är dock vanliga i parken. Mestadels täcker de endast små ytor utmed sjöar, i kanten av några sumpskogar och i vissa sprickdalar.

Nationalparkens natur och höga biologiska värden är starkt betingade av en skogsutveckling som skett under påverkan av brand. Analyser av träkol i jordprov visar att bränder förekommit under flera tusen år. Bränderna upphörde i mitten av 1800-talet, med den senaste större branden 1853. Brändernas upphörande sammanfaller med att en ordnad skogs-skötsel infördes i området och därmed en intensivare timmerexploatering. Trots den omfattande skogsbrukspåverkan som området genomgått är stora delar av parken präglade av de tidigare bränderna. Det är ovanligt för södra Sverige, men beror på att bränderna upphörde relativt sent i kombination med att skogen varit svårbrukad till följd av att den varit svåråtkomlig och lågproduktiv. I många sydsvenska områden upphörde bränderna i stort sett helt redan under 1600- eller 1700-talet. Detta innebär att skogarna i parken än i dag är betydligt mer präglade av tidigare bränder än många andra sydsvenska skogsområden. I Stenkällaområdet finns tre generationer tallar föryngrade efter 1850, 1689 och 1590 års bränder. De senare är uppåt 420 år gamla, och därmed några av södra Sveriges äldsta tallar.

I parken finns även skogsbestånd som bär tydliga spår av skogsbruk, t.ex. trakthyggen och planteringar. Totalt utgör dessa omkring 120 hektar. De kan med tiden utvecklas till mer naturliga skogstyper.

Kärlväxtfloran i nationalparken är artfattig som ett resultat av den näringsfattiga berggrunden och jordmånen. En stor andel, större än 30 procent, av de nära 300 arterna återfinns vid vägar och andra marker störda

av mänsklig verksamhet. Moss- och lavfloran är artrikare än kärlväxtfloran men är inte lika väl undersökt som kärlväxtfloran. Totalt har 203 olika mossor och 306 olika lavar noterats. Barrträdens blad- och busklavflora är i de flesta delar relativt torftig både från art- och individsynpunkt medan några känsliga arter finns i vissa sprickdalar. Flera av områdets vedsvampar är kända genom de samband som finns med vedlevande insekter medan marksvamparna är betydligt sämre dokumenterade.

Bland mossor, lavar och svampar finns arter som är knutna till brandrefuger, ostörda förhållanden eller kontinuerligt skuggiga och fuktiga förhållanden. Den kontinuerliga tillgången på s.k. lågor (grova kullfallna träd) och torrakor av framför allt tall i några raviner inom nationalparken är tillsammans med de skyddade, djupa sprickdalarna viktiga grunder till att några s.k. urskogsarter har lyckats överleva i parken trots det intensiva skogsutnyttjandet under 1700- och 1800-talet.

Sjöar, tjärnar och vattendrag

Totalt finns det mer än 60 öppna vattenytor i nationalparken, de flesta små tjärnar i sänkor i berget. Tillsammans med några större sjöar, som Stora och Lilla Trehörningen, täcker öppet vatten drygt 225 hektar. De flesta av de små sjöarna är av dystrof, dvs. en näringsfattig typ. Gul och vit näckros förekommer här.

Stora och Lilla Trehörningen avviker inte bara genom sin storlek från de övriga sjöarna. Dessa oligotrofa sjöar har kraftigt brunfärgat vatten orsakat av utlakade humusämnen. Stora Trehörningen är 176 hektar och är 31 meter som djupast. Sjön är försurad och har kalkats sedan 1977. Vid Vitsand i norr finns en långgrund sandstrand, på andra ställen finns stenstränder och klipphällar. Abborre, gädda och mört har påträffats vid provfiskning. Utloppet från Stora och Lilla Trehörningen, Fräsebäcken, har öppnats och förbättrat vandringsvägar för fisk och andra vattenorganismer. På sikt kommer hela sträckan från sjön Uden, utanför parken, upp till Stora Trehörningen att ha ett mer naturligt utseende och fungera bättre för lek och uppväxt av fisk. I Uden finns ett bestånd av sjövandrande öring som leker i tillrinnande bäckar till sjön. Möjligen kan öringen i framtiden hitta till och leka i vattendrag inom parken.

Djurliv

Av de större däggdjuren förekommer älg, rådjur, lo och varg i området. Uppskattnings av bestånden i parken tyder dock på låga populationer. Parken ingår i ett vargrevir med föryngring från ett par vargar som flyttats från ett renkötselområde i Tornedalen i början av 2013.

Även fågelfaunan är både art- och individfattig, vilket beror på den karga naturen. Flera typiska barrskogsfåglar, t.ex. de båda skogshönsen tjäder och järpe, och vissa hålbbyggare har dock goda populationer i parken. Regionalt har parken stor betydelse för några rödlistade eller känsliga barrskogsfåglar som tretåig hackspett, nattskärna, pärluggla, sparvuggla, tjäder och järpe.

Vid provfiske i Stora Trehörningen har tre fiskarter fångats: gädda, abborre och mört. Parkens sjöar ligger i ett område med försurade vatten vilket gör att gäddan innehåller höga halter av kvicksilver. Försurande

nedfall från luft och nederbörd har orsakat negativa förhållanden för vattenlevande organismer.

Parken hyser en mycket skyddsvärd fauna av vedskalbaggar som annars är försvunna eller trängs starkt tillbaka i södra Sverige. Totalt har cirka 775 arter skalbaggar noterats. Av särskilt stort intresse är vissa artförekomster knutna till döda tallar, men även de vedskalbaggar som är bundna till asp och som dessutom är allmänt naturskogsberoende är väl representerade i parken.

Mest exklusiv är faunan i äldre tallved. Gemensamt för de intressantaste vedskalbaggar på tall är att de kräver solexponerad död ved. Det gäller även arter som utnyttjar levande tall och en stor del av den intressanta marklevande insektsfaunan. Vissa arter är sannolikt mycket värmekrävande och kräver lokaler med ett särskilt varmt mikroklimat som sydvända hällmarker. Sannolikt har de kuperade och utbredda hällmarkerna med gles tallskog möjliggjort för dessa arter att överleva i glesa populationer efter det att bränderna upphört. Numera hittas de i extrema lägen som i sydvända branter. Naturvårdsbränning i nationalparken förväntas gynna dessa arter. Lövinslaget har tidigare varit större. En lövinblandning är karakteristisk för brandpåverkade skogar. Faunan på asp är förvånansvärt artrik även om asp numera är ovanlig i parken. Flera rödlistade arter återfinns på asp. Det är ganska få urskogsanknutna barrskogsskalbaggar som är beroende av brandrefuger, dvs. sådana områden som sällan eller aldrig brinner. Dessa s.k. brandrefugarter utgör en relativt liten och exklusiv skara av djur som framförallt är knutna till friska och fuktiga granskogar.

Till urskogsarter räknas numera även brandgynnade arter. En indikation på att många arter försvunnit är att många exklusiva arter fanns i det omgivande landskapet under sent 1800-tal men att de numera är utdöda i hela landet eller är kända endast från någon enstaka lokal. Det är dock högst troligt att flera skyddsvärda arter återstår att upptäcka i Tiveden.

Kulturförhållanden och äldre markanvändning

Tiveden utgörs av ett ursprungligen vidsträckt skogsområde mellan Vänern och Vättern. Indelningen i Stora och Lilla Tiveden är känd åtminstone sedan 1600-talet. Stora Tiveden betecknade området mellan Skagern och Unden, medan Lilla Tiveden var landet mellan Unden och Vättern. Nationalparken utgör den centrala men samtidigt mest otillgängliga delen av Lilla Tiveden.

Under medeltiden (cirka 1050–1527 e.Kr.) tycks Tivedenområdet till stor del ha varit obebott, ett ingenmansland med en i stort sett ursprunglig urskog. I närheten fanns några äldre byar: Ösjö i väster, Tivedstorp i norr och Mon söder om parken.

Under medeltiden skedde i Tiveden flera slag, vilkas utgång hade stor betydelse för bildandet av Svea rike. Några slag avgjordes dock inte i Lilla Tiveden. Den svårframkomliga terrängen kan ha bidragit till det.

Nationalparkens skog har huvudsakligen använts som betesmark och ved- och virkesförråd. Skriftliga källor till bergsbruket samt skogsindustrins utnyttjande är väl representerade medan få källor beskriver bondebefolkningens naturresursanvändning.

I samband med bergsbrukets framväxt under 1600-talet skedde en omfattande nykolonisation av både finnar och svenskar i Lilla Tiveden. Ingen av nybyggarna slog sig ner i det område som senare blev nationalpark på grund av brist på lämplig odlingsmark. Skogsbete för djuren och myrslåtter förekom dock. För att gynna betet genomfördes sannolikt även skogsbränningar. Skogen bidrog vidare med ved och virke för husbehov.

Tillverkning av tjära har pågått på ett flertal platser och kan ha utgjort en viktig handels- eller bytesvara. Tjärbränningen pågick i nationalparksområdet åtminstone sedan 1600-talet.

I samband med bergsbrukens tillkomst ökade naturutnyttjandet av området snabbt mellan åren 1695–1923. Råvaran till järnframställningen kom från myr- och sjömalm. Under första hälften av 1700-talet påbörjades de första mera regelbundna avverkningarna för främst träkolstillverkning. Kolningen fortgick sedan till början av 1900-talet. Träkol var viktigt för järnframställningen. Spåren efter kolarkojor och mer än 200 kolbottnar finns i området. Många delar av området förblev dock orörda till följd av tidigare branddynamik, magra förhållanden och oländig terräng.

Inflytandet av skogsbete var som störst under andra halvan av 1800-talet och in på 1900-talet. Skogsbetet bidrog efter brändernas upphörande till att hålla skogarna öppnare. Däremot missgynnades förnyring av lövträd av skogsbetet. Jakt och fiske varit viktiga aktiviteter som förekommit i området.

Tiden från 1923, då Igelbäckens masugn lades ned, och framåt karakteriseras av att skogens nyttjande för träkolstillverkning ersattes av produkterna pappersmassa och timmer. Exempel på lämningar från mer modernt skogsutnyttjande är skogsdiken och skogsvägar, för häst såväl som för traktor.

Det har även förekommit en viss handel med produkter från Lilla Tivedens skogsmarker, omskriven främst under 1800-talet. Handeln skedde via sjöfart till handelsstaden Vadstena tvärs över Vättern och pågick fram till 1910-talet. Lingon var den största produkten, men också hasselnötter, träkol och bark till garverierna kunde ingå.

Inom Lilla Tiveden fanns ett nätverk av mycket gamla och enkla stigar som började omvandlas till vägar först efter bergsbrukets krav på framkomlighet under 1800-talet. Parken berörs av åtminstone en av dessa stigar, nämligen Kyrkstigen, som användes under långa tider av byarna norr om parken bl.a. som stig till kyrkan i Udenäs. Först 1847 byggdes kyrkan i Tived. Flera platser längs Kyrkstigen har namn som lever än i dag, exempelvis Kärringudden. Under 1934 anlades vägen Tivedsleden som genomtvärrar parken.

Inom parken finns fyra kulturhistoriska lämningar registrerade: två platser med muntliga traditioner knutna till sig (Uva kyrkogård och Junker Jägares sten), en torplämning vid västra stranden av Stora Trehörningen och en lokal med slaggvarp efter järnframställning i blästugn vid Vitsand.

Parkens avgränsning

Under arbetets gång har olika förslag till avgränsning av parken övervägts av Naturvårdsverket, kompletteringar har gjorts och föreslagna gränser har justerats efter samrådsförfarande och remiss. En mindre ut-

vidgning än vad som pekades ut i nationalparksplanen har gjorts i södra delen.

Regeringens förslag till nationalparkens avgränsning (*bilaga 2*) överensstämmer med den gränsdragning som Naturvårdsverket slutligt föreslagit.

Friluftsliv och naturturism

I nationalparkerna finns Sveriges mest sevärd och värdefulla natur. Parkerna är till för alla, såväl närboende som mer långväga turister. Möjligheterna för allmänheten att besöka parkerna och att där få en högkvalitativ naturupplevelse är grundläggande. Genom att tillföra information, kunskap och service förstärks besökarnas helhetsupplevelse. Besöket ska stimulera till ökat intresse för natur, naturupplevelser och naturvård. Detta ska enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för Sveriges nationalparker ske bland annat genom värdsledande pedagogik i naturen.

Tivedens betydelse har förändrats från en täkt av råvaror till en källa av upplevelser och äventyr. Tiveden har lång historik med friluftsliv och turism. Redan mot slutet av 1800-talet roddes turister över Stora Trehörningen från Ösjönäs för att besöka Stenkälla, senare blev berömt efter att greven och forskningsresanden Eric von Rosen besökte platsen 1942. Stenkälla blev samma år förklarad som s.k. domänreservat av Domänverket. Både Stora och Lilla Trollkyrka var kända sjömärken för medeltida Vätterfarare. Namnet Trollkyrka nedtecknades redan 1667. Det är det enda kända namn av äldre datum från Tiveden som innehåller ordet troll. Ett område runt Trollkyrka fredades som domänreservat 1937 och ytterligare ett vid Tärnekullen 1955. Tillsammans med domänreservatet vid Stenkälla omfattade dessa områden tillsammans cirka 100 hektar och utgjorde kärnan till Tivedens nationalpark när den bildades 1983.

Med sin kombination av naturskog, dramatiska och fantasieggande topografi samt tysta läge erbjuder parken besökaren möjlighet att uppleva sydvensk vildmark. Omkring 75 000–120 000 personer gästar parken årligen. Under den senaste tioårsperioden har antalet besökare nästan fördubblats. Besöksundersökningar 2013–2014 visar att besökare kommer för att få uppleva den gamla skogen och dess flora och fauna samt att få uppleva avkoppling och stillhet. Den vanligaste aktiviteten vid ett besök i nationalparken är vandring.

Tiveden erbjuder besökare ostörda naturupplevelser med möjlighet att uppleva orördhet och trolskhet, skogskänsla, utblickar över landskapet, variationsrikedom och artrikedom i ett skogs- och sprickdalslandskap som är relativt opåverkat av människan. Samtidigt ska parken göras tillgänglig för alla kategorier av besökare. Med indirekt styrning och kanalisering genom stigar och anläggningar, erbjuds besökare olika grader av tillgänglighet och orördhet, samtidigt som de skyddsvärda naturförhållandena bevaras. Utgångspunkten är att det rörliga friluftslivet i form av bland annat vandringar och andra naturupplevelser ska underlättas. Parken ska därmed användas i sitt naturliga tillstånd, utan större anläggningar för friluftslivet utöver de anordningar såsom spänger och eldstäder som finns inom vissa zoner. Entréer och rastplatser ska ha hög tillgänglighet för alla oavsett funktionsförmåga.

De tydligast framträdande upplevelsevärdena i den utvidgade parken är upplevelser av trolskhet och orördhet, skogskänsla samt variationsrikedom och möjlighet till naturpedagogik. Trolskhet och orördhet kan beskrivas som möjligheten att uppleva att en plats är orörd av människor och att man i positiv bemärkelse är ensam med naturen. Detta kan upplevas i stora delar av parken, både i de gamla skogarna och längs Trehörningens stränder. Nationalparkens storblockiga och blockrika terräng tillsammans med dess kala hållmarkstallskogar sammanfattar något av de starkaste visuella upplevelserna. I synnerhet den naturskogsartade skogen och den övriga skogens utveckling är viktiga sevärdheter som har ett naturpedagogiskt värde. Även de områden som planeras för naturvårdsbränning förväntas få en betydelse för naturpedagogiken. Förutom dessa överordnade upplevelsevärden finns det också stora möjligheter att uppleva vackra utblickar och öppna landskap i anslutning till myrarnas öppna partier, tjärnar och sjöar, framför allt Trehörningen. Spår kan ses efter människors olika aktiviteter i området genom århundraden, exempelvis i form av tjärdalar, kolbottnar och stigar.

Lederna är betydelsefulla för Tivedens tillgänglighet. Redan innan parken bildades 1983 fanns cirka 8 kilometer vandringsleder vid Stenkälla, Trollkyrka och Tärnekullen. Dessutom passerade den regionala Bergslagsleden i nordsydlig riktning genom hela parken. I samband med parkens bildande utökades stigsystemet med cirka 22 kilometer som även bands samman med Bergslagsleden. Två nya entréer med tillhörande parkeringsplatser skapades. För att underlätta framkomligheten har stigarna försetts med spänger, trappor, broar och liknande anordningar. Förbindelseleder finns mellan parkens ledssystem och Bergslagsleden, vars etapp 17 går genom parken. Inom parken finns även rid- och cykelleder som dessutom ingår i större ledssystem.

Parken är enligt skötselplanen indelad i tre zoner. Syftet med zonindelningen är att inom parkens olika delar avväga behovet av tillgänglighet och behovet av ostördhet och bevarande. Zonindelningen ger även besökare en uppfattning om vad de kan förvänta sig i form av anläggningar och tillgänglighet respektive vildmarkskänsla.

Sammanfattning

Tiveden är med sina naturskogor, geologiska formationer, våtmarker och sjöar ett unikt landskapsavsnitt i denna del av Sverige som i övrigt är kraftigt omvandlat av modernt skogsbruk. Området hyser värdefull flora och fauna som delvis är betingad av historiken med skogsbränder. Många rödlistade arter finns i de olika naturtyperna. Området är även av mycket stor betydelse för friluftslivet. Upplevelsevärdena av orördhet och trolskhet framträder särskilt.

Genom utvidgningen tillförs parken väl dokumenterade, höga kvaliteter i form av större naturskogslika områden, värdefulla våtmarker, särskilda block- och urbergsdominerade geologiska formationer och en större sjö. Syftet med den utvidgade nationalparken är som tidigare att bevara ett sammanhängande skogs-, sjö- och sprickdalslandskap i väsentligen orört skick där skogen ska få utvecklas mot urskog. Genom utvidgningen ges också nya, förbättrade möjligheter till att ta emot besökare

och till att erbjuda goda naturupplevelser i nationalparken till gagn för det rörliga friluftslivet och naturbaserad turism. Prop. 2016/17:96

Utvidgningen innebär väsentligt höjda värden av Tivedens nationalpark som ett representativt område för det sydsvenska barrskogs- och myrlandskapet. Utvidgningen är väl motiverad.

Riksdagen bör därför godkänna att Tivedens nationalpark utvidgas i enlighet med det som framgår av den bilagda kartan (*bilaga 2*).

6 Frågor om EU:s naturvårdsdirektiv och om selektiv jakt på varg

Regeringens bedömning: Det är inte möjligt att från svensk sida göra mer nu för att ändra naturvårdsdirektivens klassificering av hotade arter.

I fråga om selektiv jakt på varg har lagstiftningen ändrats och befogenheten att besluta om selektiv jakt på varg har delegerats till länsstyrelserna. Länsstyrelserna har beslutat om såväl skyddsjakt som licensjakt. Selektiv jakt på varg är möjlig.

Skälen för regeringens bedömning

Riksdagen har lämnat två tillkännagivanden som rör frågor om naturskydd och artskydd – det ena avser EU:s naturvårdsdirektiv och det andra avser selektiv jakt på varg (bet. 2014/15: MJU12, rskr. 104/15:182).

Naturvårdsdirektiven

I tillkännagivandet om EU:s naturvårdsdirektiv (bet. 2014/15: MJU12, punkt 4) har riksdagen anfört att regeringen bör verka inom EU för att förändra art- och habitatdirektivet så att klassificeringen av hotade djur och växter i högre grad kan avgöras i Sverige.

EU-kommissionen presenterade i mars 2016 en färdplan för genomförande av EU-strategin för biologisk mångfald till 2020. Färdplanen innehåller aktiviteter för att stärka genomförandet av naturvårdsdirektiven. Aktiviteterna diskuterades informellt mellan kommissionen och medlemsstaterna i samordningsgruppen för biologisk mångfald och natur. Sverige framhöll att aktiviteterna bör förfinas gemensamt, i ljuset av kommissionens kommande rapport om utvärderingen av art- och habitatdirektivet ("fitness check"). Sverige upprepade där den ståndpunkt som togs fram i samband med miljørådsmötet den 16 december 2015, nämligen att det är viktigt att skapa förankring och acceptans i lokalsamhället för naturresursernas förvaltning.

EU:s kommissionär för miljö, havs- och fiskerifrågor uttalade i ett pressmeddelande den 7 december 2016 att naturvårdsdirektiven inte kommer att öppnas för översyn. Kommissionen publicerade den 16 december utvärderingen ("fitness check") av naturvårdsdirektiven. I utvärderingen drar kommissionen slutsatsen att naturvårdsdirektiven fortfarande är mycket relevanta och ändamålsenliga. Kommissionen drar sam-

tidigt slutsatsen att genomförandet av naturvårdsdirektiven behöver förbättras väsentligt i medlemsstaterna för att direktivens mål ska uppnås fullt ut. För att kunna leverera konkreta resultat för natur, människor och för ekonomin inom hela EU behöver genomförandet förbättras i nära samarbete med lokala myndigheter och med olika aktörer i medlemsstaterna.

Mot bakgrund av detta är det inte möjligt att från svensk sida göra något mer nu för att ändra naturvårdsdirektivens klassificering av hotade arter. Tillkännagivandet har därmed omhändertagits och föranleder ingen ytterligare åtgärd. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

Selektiv jakt på varg

I tillkännagivandet om selektiv jakt efter varg (bet. 2014/15:MJU12, punkt 5) har riksdagen anfört att regeringen bör säkerställa att det går att bedriva en riktad och selektiv jakt på varg.

Under 2016 ändrades lagstiftningen på så sätt att beslut om licensjakt efter varg som huvudregel får fattas senast den 1 oktober, beslut om jakt efter de fem stora rovdjuren får överklagas till domstol (Förvaltningsrätten i Luleå är s.k. specialforum och överprövar bl.a. länsstyrelsens beslut om jakt efter varg och andra stora rovdjur) och beslut om jakt på varg och andra arter som skyddas av art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet ska handläggas skyndsamt. Naturvårdsverket har delegerat rätten att besluta om licensjakt och skyddsjakt på stora rovdjur, bland annat varg, till länsstyrelserna. Länsstyrelserna har fattat beslut om både licensjakt och skyddsjakt på varg.

Det är därmed säkerställt att det går att bedriva en riktad och selektiv jakt på varg. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

7 Konsekvenser

Statsfinansiella konsekvenser

Hela det område som omfattas av den utvidgade nationalparken ägs av staten (Naturvårdsverket).

De åtgärder som föreslås i skötselplanen ska finansieras av anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur inom utgiftsområde 20. Bidraget från Naturvårdsverket hanteras genom länsstyrelsens ordinarie hantering av bidrag för förvaltning av skyddade områden i länet. Länsstyrelsen ska således i sin ordinarie ansökan om bidrag till förvaltning av skyddade områden i länet också ansöka om bidrag till förvaltningen av Tivedens nationalpark. Länsstyrelsernas insats i övrigt ska rymmas inom ramen för befintliga anslag.

Åtgärder kan även komma att bekostas genom projektmedel och av andra aktörer.

Förslaget innebär inget nytt krav på kommunerna. Den ökade marknadsföringen av nationalparken bidra till en positiv utveckling av sysselsättning och offentlig service i regionen.

Miljön och miljömålen

Utvidgningen av parken bidrar till etappmålet om skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden (M2014/593/Nm). Enligt etappmålet ska minst 20 procent av Sveriges land- och sötvattensområden och minst 10 procent av Sveriges marina områden senast år 2020 bidra till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Detta ska ske genom skydd eller annat bevarande av områden som har särskild betydelse för biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. Förslaget att utvidga parken innebär att de värdefulla naturområden som tillförs parken får ett starkt skydd.

De nya områdena, främst större naturskogslika områden, våtmarker och en större sjö, bidrar till att nå de miljö kvalitetsmål som framför allt rör biologisk mångfald, skogar, sjöar och vattendrag, skyddade områden, friluftsliv m.m. I parken ska sammanhängande skogs-, sjö- och sprickdalslandskap bevaras i väsentligen orört skick. Naturskogslika områden ska få utvecklas mot urskog. De främst berörda miljö kvalitetsmålen är *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Utvidgningen följer dessutom både Nationell strategi för formellt skydd av skog samt Strategin för formellt skydd av skogsmark i Västra Götalands län.

Friluftslivsmålen

Förslaget bidrar till att nå flera av friluftslivspolitikens mål, främst målen *Skyddade områden som en resurs för friluftslivet*, *Tillgänglig natur för alla*, *Friluftsliv för god folkhälsa* och *Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling*. Utvidgningen medverkar till att säkra ytterligare tillgång till skyddad natur och att tillgängliggöra värdefull natur för olika besökskategorier. Stor tyngd läggs på tillgänglighetsaspekter, som också är viktiga från folkhälsosynpunkt. Utvidgningen bidrar även till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och därmed medverka till regional tillväxt främst inom besöksnäringen genom natur- och kulturturism.

Övriga konsekvenser

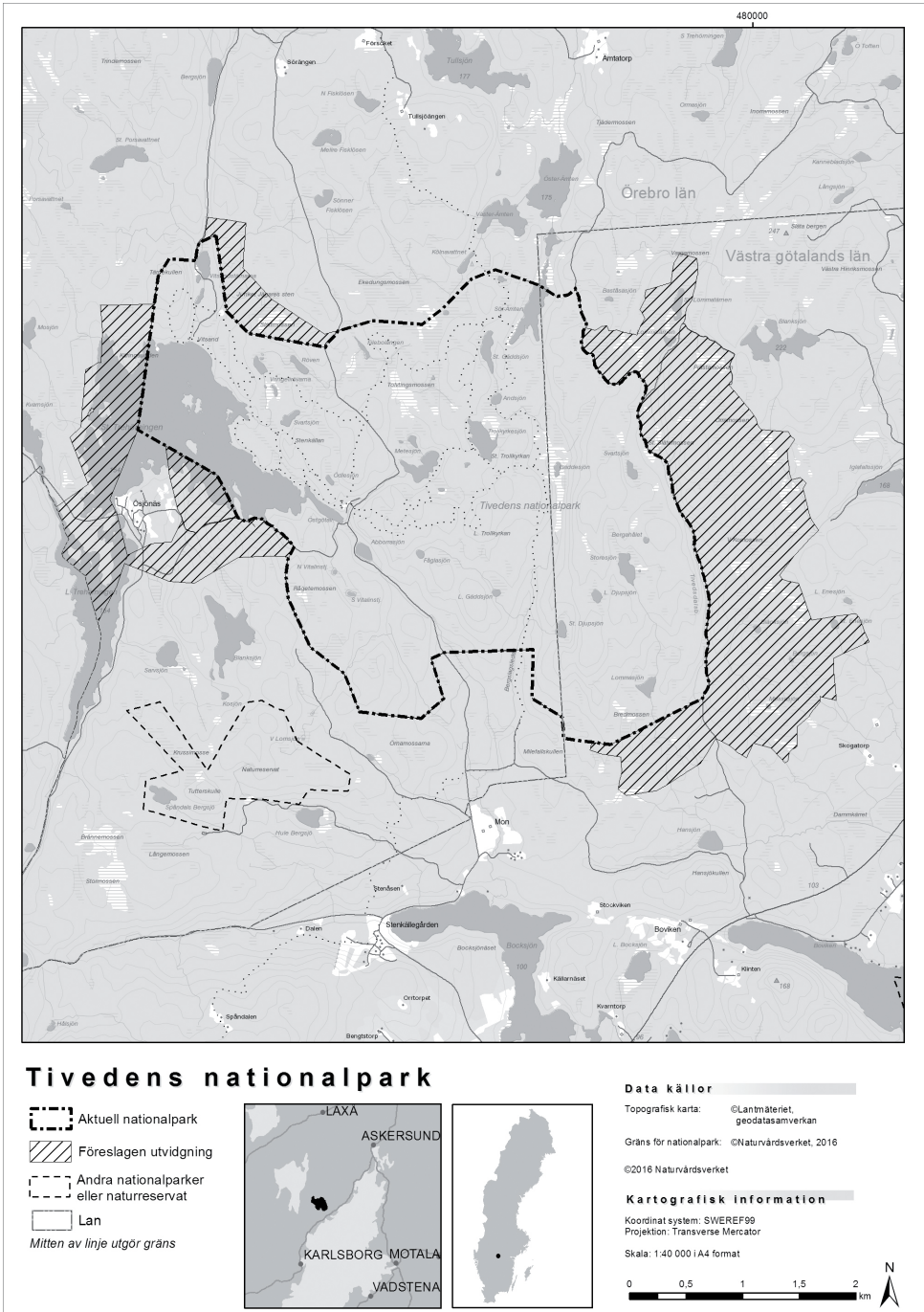
Vid en utvidgning av parken ökas marknadsföringen av området. Det kan få positiv effekt på sysselsättning, särskilt avseende turismutvecklingen, besöks- och upplevelsenäringen, samt såväl offentlig och som kommersiell service i regionen. Effekterna för små företag bedöms vara övervägande positiva.

Förteckning över remissinstanserna

Camping Tiveden, Etour Mittuniversitetet, fastighetsägare till Ösjönäs gård och Ösjö 1:29, 1:33, 1:43 och 1:44, Friluftsförbundet (Rikskansliet), Försvarsmakten, Havs- och vattenmyndigheten, Hemma hos Martha och Anders, Karlsborgs kommun, Kommerskollegium, Kustbevakningen, Regelrådet, Laxå kommun, LRF Örebro, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Naturskyddsföreningen (Askersundskretsen och Laxåkretsen), Region Örebro län (f.d. Örebro läns landsting), Ridleder Tiveden, Samfälligheten Tiveden, Skogsstyrelsen, Statens energimyndighet, Statens fastighetsverk, Svenska Ekoturismföreningen, Svenska Jägareförbundet, Svenska Turistföreningen, Svenska Turistföreningen Tivedstorp, Svenskt Friluftsliv, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges kommuner och landsting, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Tivedens guider, Tiveds utvecklings AB, Tiveds utvecklingsgrupp, Trafikverket, Transportstyrelsen, Världsnaturfonden WWF, Åklagarmyndigheten.

Därutöver har ett antal privatpersoner, föreningar och Polisen region väst yttrat sig.

Karta över utvidgade Tivedens nationalpark

Livsmiljötyper i Tivedens nationalpark

I förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. finns en förteckning över naturtyper som är sådana livsmiljötyper att de enligt EU-rätten har ett sådant unionsintresse att särskilda bevarandeområden behöver utses. I denna tabell anges de livsmiljötyper som förekommer i den utvidgade Tivedens nationalpark.

Kod	Livsmiljötyp
3160	Dystrofa sjöar och småvatten
3260	Mindre vattendrag
7140	Öppna mossar & kärr
8220	Silikatbranter
9010	*Västlig taiga
91D0	*Skogbevuxen myr

** = Särskilt prioriterade naturtyper inom Natura 2000.*

Fågelarter i Tivedens nationalpark

I artskyddsförordningen (2007:845) finns en förteckning över fågelarter som ska skyddas enligt Sveriges EU-rättsliga förpliktelser. I denna tabell anges de arter som förekommer i den utvidgade Tivedens nationalpark.

Kod	Artens svenska namn	Artens latinska beteckning
A072	bivråk	<i>Pernis apivorus</i>
A094	fiskgjuse	<i>Pandion haliaetus</i>
A038	sångsvan	<i>Cygnus cygnus</i>
A224	nattskärra	<i>Caprimulgus europaeus</i>
A127	trana	<i>Grus grus</i>
A241	tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>
A409	orre	<i>Tetrao tetrix tetrix</i>
A108	tjäder	<i>Tetrao urogallus</i>
A223	pärluggla	<i>Aegolius funereus</i>
A217	sparvuggla	<i>Glaucidium passerinum</i>
A236	spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>
A002	storlom	<i>Gavia arctica</i>
A104	järpe	<i>Bonasa bonasia</i>

Fridlysta eller rödlistade arter i Tivedens nationalpark

I artskyddsförordningen (2007:845) finns en förteckning över fridlysta arter. Därutöver har Artdatabanken en förteckning över arter som är sällsynta eller hotade och därför behöver skyddas, den s.k. rödlistan. I denna tabell anges de fridlysta eller rödlistade arter som förekommer i den utvidgade Tivedens nationalpark. Fridlysta arter anges med bokstaven F i kolumnen F. För rödlistade arter anges rödlistekategorin i kolumnen RK med följande betydelser: AH = akut hotad, SH = starkt hotad, S = sårbar, M = missgynnad, RU = regionalt utrotad.

Svensk beteckning	Latinsk beteckning	F	RK
<i>Däggdjur</i>			
nordfladdermus	Eptesicus nilssonii	F	
vattenfladdermus	Myotis daubentonii	F	
<i>Fåglar</i>			
drillsnäppa	Actitis hypoleucos		M
göktyta	Jynx torquilla		M
mindre hackspett	Dendrocopos minor		M
nattskärra	Caprimulgus europaeus		M
tretåig hackspett	Picoides tridactylus		M
<i>Grod- och kräldjur</i>			
skogsödlå	Zootoca vivipara	F	
vanlig groda	Rana temporaria	F	
vanlig padda	Bufo bufo	F	
åkergröda	Rana arvalis	F	
<i>Kärlväxter</i>			
Jungfru Marie nycklar	Dactylorhiza maculata subsp. maculata ..	F	
knärot	Goodyera repens	F	M
kvällsmaskros	Taraxacum praestans		SH
loplummer	Huperzia selago	F	
mattlummer	Lycopodium clavatum	F	
mosippa	Pulsatilla vernalis	F	SH
nattviol	Platanthera bifolia	F	
spindelblomster	Neottia cordata	F	
vanlig revlummer	Lycopodium annotinum subsp. annotinum	F	
vanlig skogsalm	Ulmus glabra subsp. glabra		S

Svensk beteckning	Latinsk beteckning	F	RK
<i>Lavar</i>			
fläderlundlav	Bacidia friesiana		S
hållav	Menegazzia terebrata		S
prickig veddynlav	Micarea melaeniza		RU
pulverädellav	Megalaria pulvereae		S
skrovellav	Lobaria scrobiculata		M
<i>Mossor</i>			
kornknutmossa	Odontoschisma denudatum		M
skogstrappmossa	Anastrophyllum michauxii		M
skogstrådmossa	Cephalozia affinis		M
vedtrappmossa	Anastrophyllum hellerianum		M
<i>Skalbaggar</i>			
asppraktbagge	Poecilota variolosa		M
barrpraktbagge	Dicerca moesta		M
gropig brunbagge	Zilora ferruginea		M
grön aspvedbock	Saperda perforata		M
grön barkglansbagge	Rhizophagus aeneus		M
hårig blombock	Etorofus pubescens		S
kålgallvivel	Ceutorhynchus pleurostigma		S
platt gångbagge	Cerylon deplanatum		M
punkterad brunbagge	Hallomenus axillaris		M
raggbock	Tragosoma depsarium		S
ragghornig kamklobagge	Hymenophorus doublieri		S
reliktbock	Nothorhina muricata		M
skrovlig flatbagge	Calitys scabra		M
svart barkglansbagge	Rhizophagus picipes		M
tallfjällknäppare	Danosoma conspersum		M
timmertickgnagare	Stagetus borealis		M
violettbandad knäppare	Diacanthous undulatus		M
	Agathidium mandibulare		M
	Amphicyllis globiformis		M
	Atomaria badia		M
	Cis dentatus		M
	Cyphea curtula		M
	Ipidia binotata		M
	Microscydmus nanus		M
	Platysoma lineare		M
	Sibinia primita		M
	Thamiaraea hospita		M
	Xylophilus corticalis		M

Svensk beteckning	Latinsk beteckning	F	RK
<i>Sländor</i>			
grön mosaikslända	Aeshna viridis	F	
pudrad kärrtrollslända	Leucorrhinia albifrons	F	
<i>Storsvampar</i>			
gränsticka	Phellinus nigrolimitatus		M
gulporing	Junghuhnia luteoalba		M

Miljö- och energidepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 januari 2017

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Regnér, Andersson, Hellmark Knutsson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Shekarabi, Wikström, Eriksson, Skog, Ekström

Föredragande: statsrådet Skog

Regeringen beslutar proposition Utvidgning av Tivedens nationalpark

